

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Jog-és Államtudományi Kar
Doktori Iskola

dr. Bérces Viktor László

A VÉDŐI SZEREPKÖR ÉRTELMEZÉSÉNEK KÉRDÉSEI - KÜLÖNÖS TEKINTETTEL
A BÜNTETŐBÍRÓSÁG ELŐTTI ELJÁRÁSOKRA

Doktori értekezés tézisei

Témavezető:

Dr. Belovics Ervin Ph.D. egyetemi docens

Kézirat lezárva: 2012.05.30.

Budapest, 2012.

I. A kitűzött kutatási feladat összefoglalása

A magyar büntetőeljárás rendszerben az eljárás számos szereplője láthat el terhelti védelemre irányuló tevékenységet. Túl azon, hogy az 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.) 44. §-a a meghatalmazott, illetőleg a kirendelt ügyvédet, valamint az európai közösségi jogászt ruházza fel a védői jogok gyakorlásának lehetőségével,¹ a büntetőeljárás más szereplői is ellátnak valamilyen hasonló jellegű feladatot. Így álláspontom szerint az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság is bevonható ebbe a körbe, hiszen törvényes kötelezettségük a terhelt javára szóló mentő, illetőleg enyhítő körülmények feltárása. Ugyanígy megemlíthető a védelem oldalán a terhelt törvényes képviselője, illetőleg nagykorú hozzátartozója, valamint végsősoron maga a terhelt is. Jelen tanulmány azonban kizárólag a meghatalmazáson, illetőleg kirendelésen alapuló védőügyvédi tevékenységre koncentrál, tekintettel arra, hogy szinte kivétel nélkül ez a személyi kör jár el védői minőségben a büntetőeljárásban. Mindez nem ok nélküli, hiszen csakis az ügyvéd rendelkezik a védelem ellátásához szükséges szakismeretekkel, általa érvényesülhet maradéktalanul a „fegyverek egyenlőségének” elve. (Más kérdés, hogy a meghatalmazott és a kirendelt ügyvédek tevékenységének határfoka tekintetében jelentős eltérések mutatkoznak.)

Amikor ügyvédkollégáimnak meséltem a szóbanforgó témakört érintő publikációs terveimről, egyesek megmosolyogtak, mások elismerően bólogattak. „Aki tudja, csinálja, aki nem tudja, tanítja!” - mondja az ismert szólás-mondás, amely jelen hivatás vonatkozásában hatványozottan igaznak bizonyulhat. Elméleti törvényszerűségek felállításával ebben az esetben csak kísérletezni lehet, ugyanakkor egyáltalán nem tartom feleslegesnek a jelen témakörrel való foglalatosságot - márcsak azért sem, mert a releváns tudományos művek száma meglehetősen csekély hazánkban. Azonkívül folyamatosan napirenden van az új Be. reform, amelynek első „lecsapódásai” között már megjelent a „kiemelt jelentőségű ügyek” fogalma, s mindez az áltagosnál is élesebb vitákat váltott ki a joggyakorlatban, valamint a jogelméletben.

Az elmúlt 50 esztendő viszonylatában hazánkban négy jelentősebb monográfia született a védőügyvédi tevékenység vonatkozásában: elsőként Király Tibor „A védelem és a védő a büntető ügyekben” c. 1962-ben megjelent könyve, amely elsősorban alapvető és dogmatikai

¹Az ügyvédekről szóló 1998. évi XI. törvény 22. § alapján az ügyvéd a megbízó megbízása, a hatóság kirendelése vagy a jogi segítségnyújtó szolgálattal külön jogszabály szerinti jogi segítői tevékenység ellátására kötött szolgáltatási szerződés alapján járhat el.

jellegű kérdésekkel foglalkozik. A második jelentős alkotás Hegyháti István és Révai József közös műve „Jogi képviselő és védelem” címmel (1964), amely mind a polgári, mind a büntetőügyekben ellátott ügyvédi tevékenységgel kapcsolatban megkísérel egyfajta elméleti és gyakorlati jellegű szintézist teremteni. A harmadik jelentős alkotás Bolgár György, Kárpáti László és Traytler Endre közös munkája, amely „A bűnügyi védő munkája” címmel jelent meg 1965-ben és elsősorban taktikai jellegű kérdéseket taglal.² A negyedik (legújabb) alkotás pedig Fenyvesi Csaba 2002-ben megjelent munkája, amely „A védőügyvéd. A védő büntetőeljárás szerepéről és jogállásáról” címet viseli. Utóbbi könyv újszerűsége egyébiránt számomra abban áll, hogy különös figyelmet fordít a téma nemzetközi vetületeire és elgondolkodtató javaslatokat fogalmaz meg az ügyvédi tevékenységet érintő jogszabályok módosításával kapcsolatban is.

Előjáróban hangsúlyoznám: eszemben sincs önálló és a kizárólagosság igényével megfogalmazott gondolati rendszert alkotni sem az etikai, sem a taktikai kérdések vonatkozásában. Utóbbi tényezők rendeltetésüknél fogva alkalmatlanok arra, hogy bármiféle paradigma kereteit adják, ezenfelül úgy vélem, sem a tudománynak, sem a jogalkotásnak nincs „felhatalmazása” arra, hogy előírja a védői pálya gyakorlásának alapszabályait. Ez rendeltetésellenes lenne a védekezés módja szabad megválasztásának elvével, azonkívül igencsak „sekélyessé” tenné a jogalkalmazói gyakorlatot.

Mindent egybevetve sajnálattal jegyzem meg, hogy tapasztalataim alapján az ügyvédi tevékenységről kialakult általános öszkép az utóbbi időben egyre torzabb, mintha már nem is úgy tekintenének e hivatásrendre, mint amely részese a jogszolgáltatásnak! Pedig a védőügyvéd nem üzletember, nem is jogi aktivista. Jogász, aki mindenekelőtt közfunkciót lát el, s ennek során kizárólag a terhelt érdekében cselekszik. Esetében a publicitás, a médiaszereplés ugyan nem aggályos, de pont ez az a faktor, ami miatt sokkal nagyobb felelősség hárul rá a jogásztársadalom összességének megítélése szempontjából.

Általános jelenség az is, hogy számos honfitársunk lelkiismereti okokra hivatkozva kérdőjelezi meg e pálya létjogosultságát. Ehhez nem kívánok kommentárt fűzni, sokkal inkább idézném egy osztrák szerző, Schuppich véleményét, aki a következőket írja egy tudományos cikkében: „még az olyan vádlottnak is, akinek bűnösségéhez kétség nem fér, aki az ügyvédnek bevallotta azt a tettet, melyet a bíróság előtt letagad, megvan a {...} törvényes joga a védelemhez. Ilyen esetekben is elképzelhető, hogy az ügyvéd megbízójának felmentése

²Ez utóbbinak sokkal inkább lehet „kézikönyv”-jellegű tulajdonítani, hiszen a büntetőeljárás egészét tekintve, igen praxisorientáltan vázolja fel a védőügyvédi tevékenységgel kapcsolatos kívánt magatartásformákat.

mellett szálljon síkra.”³ A magam részéről teljes mértékben egyet tudok érteni ezzel az állásponttal. A védőügyvéd nem tekinthető a vádlott büntársának még akkor sem, ha ugyan tisztában van a védenca bűnösségével, de ennek ellenére mégis annak felmentését kéri.⁴ Ennek szellemében remélhetőleg sikerül egy jogi, etikai és morális szempontból is igazolható tevékenységként elemezni a bűnügyi védő tevékenységét.

II. A kutatás módszertana

Dolgozatom a fejezetek többségében jogi, etikai és taktikai szempontból kísérli meg vizsgálni a védő tevékenységét. A jogi aspektusú vizsgálat magában foglalja 1. az ügyvédi hivatásrend szabályozásának történeti áttekintését és a védő fogalmával kapcsolatos alapvető dogmatikai kérdéseket 2. a védői hivatás gyakorlását érintő legfontosabb (jogállami) alapelvek közösségi, illetőleg hazai szintű szabályozását 3. a védői jogállás keletkezésével és megszűnésével kapcsolatos általános kérdéseket 4. a védői funkció különböző bírósági eljárásokban való szabályozásának áttekintését hazai és nemzetközi szinten egyaránt. A jogi részek a hatályos jogszabályok grammatikai értelmezésén túl azok szerző általi, illetőleg egyéb jogirodalmi kritikáinak ismertetését, valamint a jövőbeni büntetőeljárás reformmal kapcsolatos javaslatokat ölelik fel.

A dolgozatnak a védői etikát érintő vonatkozásai 1. általánosságban érintik az írott és íratlan magatartási szabályokkal kapcsolatos kérdéseket 2. különös figyelmet fordítanak a védő büntető tárgyaláson tanúsított magatartásának elemzésére, ezen túlmenően az ítélezés, a vád, valamint a védelem kapcsolatrendszerének értelmezésére, illetőleg 3. a mindezen kérdésekkel kapcsolatos elméleti álláspontok kifejtésére.

Végezetül: a disszertációnak a védői taktikára vonatkozó részeiben elsősorban a személyes tapasztalataimra, illetőleg feltevéseimre alapozva kísérlek meg egy meglehetősen szubjektív, de remélhetőleg igazolható rendszert adni atekintetben, hogy melyek lehetnek a korrekt védői tevékenység ismérvei, egyáltalán mit lehet a védői hivatásgyakorlás vonatkozásában

³WALTER SCHUPPICH: *A bűnügyi védelem kérdéseiről*. Magyar Jog, 1980/10., 930.

⁴„Az ilyen vád csak akkor jogos, ha az ügyvéd tanút vagy szakértőt hamis vallomásra vesz rá, szemletárgyat meghamisít, vagy eltüntet, avagy ügyfelének szökését elősegíti. Aki azt gondolja, hogy ezt mint védő megteheti, büntethetővé válik, mint ügyvéd megsérti az állomány becsületét és tekintélyét. Az ügyvédi fegyelmi hatóság ezért üldözi és kiméletlenül felelősségre vonja. Aki ilyen fondorkodást követ el, nem lehet tovább ügyvéd.” SCHUPPICH i.m. 932.

„korrektség” alatt érteni. Ezen hipotéziseimet szintén elsősorban a különböző bíróság előtti eljárásokhoz kötötten teszem.

III. A kutatás eredményeinek összefoglalása

1. A védő tevékenységének mibenlétével, annak jogelméleti meghatározásával kapcsolatban mindenekelőtt azt a nézőpontot vallom magaménak, miszerint a védőt nem a terhelt képviselőjének, avagy a terhelt, illetőleg a bíróság segítőjének kell tekinteni, hanem minden más eljárási szereplőtől független, önálló alanyként kell definiálni.⁵ Ennek legfőbb okát abban látom, hogy a védői minőségben eljáró személyek (ld. ügyvédek) 1. jogi szaktudásuk végett ugyanolyan jogalkalmazói tevékenységként értékelhető munkát folytatnak, mint a többi eljáró hatóság, ugyanakkor 2. ennek során nem utasíthatóak, a védelmi stratégia meghatározása kizárólag a saját belátásuk szerint történik. Leszögezném ugyanakkor, hogy a védőügyvéd - mint a „civilszférából” érkező jogi szakember nyilván nem jöhet számításba hatalmi tényezőként a büntetőeljárás menetében, ugyanakkor jelenléte feltétlenül szükséges ahhoz, hogy a „fegyverek egyenlőségének” elve, illetőleg a kontradiktórius eljáráshoz fűződő alapvető követelmények érvényesüljenek. Végezetül: a védői tevékenységet - márcsak annak eredendő funkciója, illetőleg az arra vonatkozó speciális etikai szabályok okán is elsősorban közfunkciónak tekintem, hiszen annak vállalkozói típusú tevékenységgé válása, a „privátszférába” történő delegálása pusztán kényszerűségből fakad, nevezetesen annak felismeréséből, hogy a védő nem állhat annak az állami „gépezetnek” a kötelékében, amelynek a hatókörében egy személy büntetőjogi felelősségének lehetősége felmerül.

2. Az ügyvédség tevékenységi körének, illetőleg képzési rendszerének szabályozását a jelenlegi formában meglehetősen aggályosnak vélem. Nincs törvényileg előírt specializációs kényszer, az egységes szisztémában működő szakvizsga abszolválása pedig „tucatnyi” ügytípus ellátását teszi lehetővé.⁶ A helyzet mára odáig fajult, hogy „mindenki ért mindenhez”, ennél fogva „mindenki mindennel foglalkozik”. Ez a tendencia különösen a

⁵Mindemellett, a védő álláspontom szerint nem tekinthető a bíróság ügyfelének sem, elvégre nem a saját, hanem a védence jogainak érvényesítése végett kapcsolódik be az eljárásba.

⁶Az Ütv. 5. § (1) bek. alapján az ügyvéd képviseli az ügyfelét, büntetőügyben védelmet lát el, jogi tanácsot ad, szerződést, beadványt, más iratot készít, mindezekkel összefüggésben pénz és értéktárgy letéti kezelését végzi, ezenkívül elláthat adótanácsadással, ingatlanközvetítésre irányuló tevékenységet, stb.

terhelti védelem szempontjából aggályos, hiszen e tevékenység komoly összefüggésben áll a legalapvetőbb nemzetközi, illetőleg jogállami alapelvekkel. Mi lehet a megoldás? A szakvizsgarendszer egyértelmű differenciálása jogágak szerint, különös tekintettel a vizsgáló által szabadon választott jogász munkakörre. Ha valaki bűnügyi védőként kíván dolgozni, akkor vizsgáljon anyagi büntetőjogból, büntetőeljárás jogból, büntetés-végrehajtási jogból, kriminológiából, kriminalisztikából, pszichológiából, ügyvédi etikából, illetőleg a büntetőügyekhez kötődő ügyvédi ügyvitelből, s mindezt kizárólag védőügyvédekből álló szakvizsga-bizottság előtt tegye meg. Ezenkívül álláspontom szerint meg kellene szüntetni a büntetőjogi pályák közötti „átjárhatóságot” is, legfőképpen azért, mert e rendszer igen igazságtalanul működik hazánkban, úgy is mondhatnám, hogy az ügyvédi kamarák „tárt karokkal” várják az ex-ügyészek, illetőleg ex-bírák tagfelvételi kérelmeit, ugyanakkor az ügyvédeknek az ügyészségekre, illetőleg a bíróságokra benyújtott pályázatait rendre elutasításban részesítik. Milyen érdeke fűződik tehát az ügyvédségnek az egységes szakvizsgarendszer fenntartásához? Úgy vélem, semmilyen. Persze erre mondhatják a kritikusok, hogy az ügyvédi hivatásrendnek már így is éppen eléggé „meggyűlik a baja” a pálya túltelítettségéből fakadó, állandó „konkurenciaharcból”, s a szakosodás kötelezővé tétele már csak a „kegyelemdőfést” jelentené ilyen körülmények között. Én meg azt mondom, hogy az ügyvédek egyéni érdekei fölé kell helyezni a hivatás színvonalasabb ellátásához fűződő követelményeket, ami leegyszerűsítve annyit jelent, hogy terhelti védelemmel csakis a „védőügyvédi”, avagy „bűnügyi védői” tevékenység ellátására feljogosított ügyvédek foglalkozzanak.

3. A védő jogállásának Be. általi szabályozásával kapcsolatban ugyancsak van néhány kritikai jellegű megjegyzésem:

a) Az első lényeges probléma a vád, illetőleg védelem bírósági tárgyaláson való jelenlétéhez kapcsolódik. A törvény ugyanis utóbbi eljárási cselekményen főszabály szerint csak a vádhatóság képviselőjének részvételét teszi kötelezővé,⁷ míg a védővel szemben ilyen generális előírás nem került megfogalmazásra. Különösen akkor vet fel e kérdés jogállami szintű aggályokat, amikor - a védő ellenére - az ügyész jelen van a tárgyaláson. Ezt a magam részéről olyan súlyos jogalkotói hibának vélem, amit belátható időn belül orvosolni kellene - márcsak a terhelt „tisztességes tárgyaláshoz való jogának” nemzetközi követelményéből

⁷Be. 241. § (1) bek.

fakadóan is. Ugyanis hiába teszi a Be. az ügyész kötelezettségévé a mentő, illetőleg enyhítő körülmények figyelembevételét /28. § (1) bek./, ezzel még nem valósul meg maradéktalanul a „fair” eljárás elve. Az ügyészi „figyelembevétel” és a nyomatékos, minden részletre kiterjedő védői hivatkozás között komoly minőségi eltérések lehetnek, az említett differencia pedig leginkább a perbeszédekben mutatkozik meg.

b) Szükségesnek tartanám azt is, hogy a Be. „felértékelje” a védő, illetőleg a vádhatóság képviselőjének feladatkörét a bíróság előtti bizonyítási eljárásban. Ennek első lépcsőfoka a „keresztkérdéses” rendszer törvényi alapesetként történő szabályozása volna. Nemcsak gyakorlati, de elvi alapon is úgy vélem, hogy a bírósági szakban a valódi tényfeltáró-oknyomozó jellegű munka az ügyész,⁸ illetőleg a védő feladata kellene, hogy legyen. A vád, illetőleg a védelem irányába történő elfogultság, illetőleg az ügy tárgyának korábbi ismerete ugyanis sokkal inkább lehetővé teszi az adekvát, célirányos kérdésfeltevést, s a bíró, mint „külső szemlélő” számára könnyedebbé válhat a bizonyítás anyagának értékelése, elkerülhetőek lennének az oly sokszor emlegetett „prejudikációs veszélyek”, ezáltal a komplett döntési szituáció aggálymentesebbé válhatna. Félreértés ne essék, a törvénynek továbbra is biztosítania kellene a bíróság számára a kérdezés jogát, de csak az ügyész, illetőleg a védő, tehát a „felek általi kikérdezés” befejeződése után. Azaz, nézetem szerint pusztán a tárgyaláson történő ki-és meghallgatások „dramaturgiáján” kellene változtatni, ráadásul az általam preferált törvényi alapesettől a Be. természetesen - kivételes esetekben - eltérhetne (pl. ha az ügyész, vagy a védő már a tárgyalás előtt lemond a kérdezés megkezdésének jogáról a bíróság javára). Az említett metódus egyébiránt sokkalta komolyabb felkészülést igényelne a vád, illetőleg a védelem professzionális képviselőinek oldaláról, ami kifejezetten jót tenne az utóbbi időben egyre inkább tapasztalható, „sematikusságba”, illetőleg „passzív rezisztenciába” torkolló ügyészi, illetőleg ügyvédi attitűdök kiküszöbölése végett. Ami pedig az eljárás elhúzódásának veszélyével kapcsolatos aggályokat illeti, azzal kapcsolatban úgy vélem, hogy ez a körülmény csak a törvényi módosítás után bekövetkező „átmeneti időszakot” érintené. A bíróságok előbb-utóbb hozzászoknának ahhoz, hogy a bizonyítást az ügyész, illetőleg a védő koordinálja, idővel a bírói kérdezés jelensége is megmaradna amolyan másodlagos, „komplementer” jellegű tevékenységnek, s mindez sokkal inkább biztosítaná a független és függetlennek látszó (!) bírói munkát.

⁸A hatályos szabályozás szerint a helyi bíróságok előtti eljárásokban alügyész, illetőleg bizonyos törvényi esetekben - számomra aggályos módon - ügyészségi fogalmazó is képviselheti a vádat /Be. 241. § (2)-(3) bek./.

c) A védő eljárási jogainak vonatkozásában ugyancsak szólnék a tanúkihallgatásokra vonatkozó szabályozással kapcsolatos aggályaimról. Bár e dolgozatnak nem tárgya a nyomozati szak, úgy vélem, hogy a védőnek feltétlen meg kellene adni azt a jogot, hogy ne csak az általa, hanem az eljáró hatóságok által indítványozott tanúk kihallgatásán is jelen lehessen, és az ilyen tanúkhöz is közvetlenül kérdéseket tehessen fel. A védelemhez való jog magában foglalja a hatékony védekezéshez való jogot is, s mint ilyet, azt nem lehet alárendelni az eljáró hatóságok büntetőeljárás érdekeinek. Más kérdés, hogy a tanúvédelemre vonatkozó szabályok arányos és Európa-szerte ismert instrumentumait képezik a büntetőeljárásnak. Emiatt még a közvetlenség elvére épülő bírósági szakban is indokoltnak tartom azt, hogy az ügyvéd legfeljebb írásban teheti fel kérdéseit a védettséget élvező eljárási szereplőknek. Az pedig már az általános ügyvitel kérdéskörébe tartozik, hogy valóban élnek-e a védők az írásbeli kontaktus felvételére irányuló lehetőséggel.⁹

d) A védő eljárási jogaival kapcsolatos következő probléma a szakértői bizonyításhoz kapcsolódik. Mindenekelőtt rendkívül aggályosnak tartom a „fair eljáráshoz” fűződő követelmények szempontjából, hogy a védő által indítványozott szakértők kirendelése csak eshetőlegesen, míg a nyomozó hatóság, illetőleg az ügyészség által - a bírósági eljárást megelőzően - saját hatáskörben beszerzett szakvélemények feltétlenül a „bíró asztalára” kerülnek, a peranyag immanens részét képezik és szakértői véleményként kerülnek értékelésre. Úgy vélem, hogy a nyomozati, illetőleg vádszakban elő kellene írni, hogy „amennyiben a nyomozó hatóság, illetőleg az ügyész számára már rendelkezésre áll az ügyvel kapcsolatos szakértői vélemény és az eljárásban a terhelt, vagy a védő is indítványozza szakértő kirendelését, akkor a nyomozó hatóság, illetőleg az ügyész {kötelező jelleggel} helyt ad a szakértő kirendelésére vonatkozó védői indítványnak.” Jóllehet, ezt az előírást a bíróság vonatkozásában már nem tartalmazhatná a törvény, mivel az súlyosan sértené a döntéshozó mérlegelési szabadságát. Ugyanakkor csak ezzel a módszerrel lehetne megteremtteni annak lehetőségét, hogy az „ítélkező aktája” mind a vád, mind a védelem által bevont szakértők álláspontját tartalmazza, mire az adott ügy bírói szakba kerül.

e) A védőbeszédnek vonatkozásában szükségesnek tartanám, hogy a Be. rögzítse azok alapvető tartalmi elemeit - márcsak azért is, mert a vád esetében igen nagyfokú precizitással,

⁹Ennek kezdeményezése egyébiránt azért is fontos része a védői munkának, mert az ügyvéd egyáltalán nem lehet biztos abban, hogy a különösen védetté nyilvánított személytől milyen tartalmú vallomás várható.

ugyanakkor a retorikai szabadság tiszteletben tartásával vannak meghatározva bizonyos alapvető kritériumok.¹⁰ Emiatt úgy vélem, hogy a törvény védőbeszédre vonatkozó szabályai között minimálisan elő kellene írni azt, hogy „ha a védő a felmentésre irányuló indítványa mellett alternatív indítványt is előterjeszt, akkor köteles az alkalmazott büntetésre, avagy intézkedésre vonatkozó indítványt is előterjeszteni.” Miért lenne erre szükség? Azért, mert tapasztalataim szerint a védők egy része igen gyakran megelégszik azzal, hogy „nem várt esetekre méltányos szankció kiszabását” kéri, amivel nemcsak saját inkompetenciájáról, avagy „gyarló lazaságáról” tesz tanúbizonyságot, hanem a bíróság elé is egy amolyan „Nesze semmi, fogd meg jól!” alapú végindítványt terjeszt elő, amellyel egyben komolytalanná válik a döntéshozó előtt. Mit jelent tehát olvasatomban a védő büntetési indítványának egzakttsága? Azt, hogy az konkrétan tartalmazza a védő által helyénvalónak és arányosnak tartott büntetés (pl. próbaidőre felfüggesztett szabadságvesztés) avagy intézkedés (pl. próbára bocsátás) típusát. Ennyi igenis elvárható a felelősségteljes és szakszerű ügyvédi munka nevében és kétlem, hogy az ilyesfajta törvényi előírás a legcsekélyebb mértékben is befolyásolná a védekezési szabadság elvét.

További problémát jelent, hogy a védőbeszéd, illetőleg a vádbeszéd jegyzőkönyvezésére sohasem kerül sor. Ebben a tekintetben tehát ugyan érvényesül a „fegyverek egyenlőségének” elve, ugyanakkor kétlem, hogy ezen állapotnak pozitív jelentőséget lehetne tulajdonítani. Egyrészt tarthatatlan, hogy a Be. még arra sem méltatja a perbeszéd jogintézményét, hogy az írásban, kötelező módon - a hivatalos bírósági ügyiratok között - rögzítésre kerüljön. Másrészt, meggyőződésem szerint gyakran kifejezetten megnehezíti a fellebbviteli bíróság munkáját az, hogy a felterjesztett ügyiratokból nem lehet egyértelműen következtetni a vád, illetőleg a védelem álláspontjára, a különböző érvelések jogi és ténybeli alapjaira. Az említett körülmények miatt tehát szükségesnek tartanám, hogy a törvény tegye kötelezővé a perbeszéd szó szerinti jegyzőkönyvezését.¹¹

f) A védő eljárási jogai vonatkozásában ugyancsak szólnék a perújítási, illetőleg felülvizsgálati eljárásban tapasztalható szabályozási problémákról, nevezetesen arról, hogy a védő eljárás-kezdemenyezési jogának gyakorlása jelen processzusok esetében terhelti akarat-elhatározás függvénye lehet. Ezt mindkét konstrukció esetében téves jogalkotói döntésnek

¹⁰pl. büntetési indítvány kötelező ismertetése

¹¹Erre nyilván a hangfelvétel útján történő rögzítés lenne a legalkalmasabb, amit aztán utólag a bíróság jegyzőkönyvbe foglalna.

vélem, hiszen az említett eljárások megindítására alapot adó okok 1. olyan jellegűek, amelyek felismerésére szinte csakis jogban jártas személy lehet képes 2. fennállásuk olyan visszas helyzetekre utal, amelyek orvoslása elé nem lenne szabad potenciális akadályként „gördíteni” a terhelt tiltó nyilatkozatát.

Jóllehet, a terhelt „önrendelkezési jogának” tiszteletben tartása alapelvi jelentőségű és indokolt lehet bizonyos esetekben (pl. az ügy közvetítői eljárásra utalásánál; a „beismerés - tagadás” kérdésében, stb.). Ugyanakkor az említett törvényi okok nem tartoznak ebbe a halmazba, hiszen a komplett jogszolgáltatási folyamat korrektségét kérdőjelezi meg, s ezt a védőnek nem szabad szó nélkül hagynia. Ne feledjük, végtére az ügyvédnek is úgy kell tekintenie önmagára, mint aki részese a jogszolgáltatásnak! Ennek alapján tehát szabályozási javaslatom az, hogy a perújítási, illetőleg felülvizsgálati eljárásban a védőnek a fellebbezés szabályaival azonos eljárás-kezdeményezési jogosultsága legyen.

g) A védői szerepkör értelmezése vonatkozásában befejezésül szólnék arról a tendenciáról, amely manapság egyre inkább jellemző a különböző államok büntető-jogszolgáltatási mechanizmusában, nevezetesen a különböző eljárást egyszerűsítő, illetőleg diverziós modellekről. Vajon ezek esetleges elszaporodása milyen következményekkel járhat a védőügyvédi tevékenység jövője (esetlegesen létjogosultsága) szempontjából? Mindenekelőtt úgy vélem, hogy a bírósági munka, mint „vegytisztán” kontradiktórius eljárási forma kiküszöbölése nem szerepelhet hosszútávú jogalkotói célként sem Magyarországon, sem nemzetközi viszonylatban, mindez ugyanis olyan veszélyekkel járhat, amely a büntetőjogi felelősségről való döntés kérdését valamiféle előzetes megállapodástól teszi függővé. Márpedig a büntetőeljárást nem szabad „elciviljogiasítani”, abban ultima ratio jelleggel mindig meg kell hagyni azt a döntési mechanizmust, amelyben egy „professzionális triumvirátus”, nevezetesen a bíró, az ügyész és a védő közös munkájának eredménye a vádlott büntetőjogi felelőssége kérdésében való döntés.¹² Azaz: van-e a védői hivatásnak jövője? Igen, feltétlenül. Az már más kérdés, hogy e védői minőségben ügyvédekkel találkozunk-e majd, avagy valamiféle új, speciális megnevezéssel bíró eljárási szereplővel. Amit viszont feltétlenül szem előtt kell tartani a közeljövőben, az annak az alapelvnek a következetes

¹²Az más kérdés, hogy e feladatköröknek idővel más és más lehet a funkciójuk. Klare egy 1930-as publikációjában például arról ír, hogy a büntetések {s így végsősoron a büntetőeljárás} elsődleges célja inkább a jogsértővel szembeni javító-nevelő jellegű fellépés. KLARE, HANS: *Das Kriminalbiologische Gutachten im Strafprozess: eine Untersuchung auf Grund des Materials der bayer. Kriminalbiologischen Sammelstelle in Straubing*. Breslau, Schletter, 1930., 1.

érvényre juttatása, amely szerint a büntetőeljárásban a vád, a védelem és az ítélezés egymástól elkülönül (Be. 1. §).

IV. Publikációs lista

A büntetőügyekben alkalmazott mediáció perspektívái. Bűnügyi Szemle, 2009/2.

A resztoratív igazságszolgáltatási koncepció érvényesülésének lehetőségei büntetőügyekben - különös tekintettel a mediációra és annak hazai szabályozására. Iustum, Aequum, Salutare, 2009/3.

A magyar büntetési rendszer reformjával kapcsolatos jogalkotási kérdések. Iustum, Aequum, Salutare, 2010/2.

A védőügyvédi tevékenység története és jellemzői. Magyar Jog, 2012/8.

A védő észrevételezési és indítványtételi jogának gyakorlásával kapcsolatos kérdések a büntetőtárgyaláson. Jogtudományi Közlöny, 2012/10.

A tárgyalási rendszerek közötti eltérések jelentősége a védőügyvédi tevékenység gyakorlása szempontjából. Védői munkamódszerek a bíróság előtti bizonyítási eljárásban. Ügyészek Lapja, 2012/19/2.

A védő mint a büntetőeljárás önálló és független szereplőjének megjelenése az egyetemes és magyar jogtörténetben. A védőügyvédi tevékenységre vonatkozó hatályos eljárási szabályok kritikája. Iustum, aequum, salutare. 2012/8/2.

